

Gospodar in gospodinja

LETO 1937

14. APRILA

ŠTEV. 15

Zakaj tako?

Nihče ne more tajiti, da bi v sadjarstvu ne napredovali. Zlasti je opaziti zadnja leta očiten napredek po nekaterih predelih naše banovine, kjer velja sadjarstvo za najvažnejšo in najbolj dobičkanosno kmetijsko panogo. Žal, da ni povsod tako. Mnogo predelov naše banovine, kjer so vsi pogoji za razvoj sadjarstva, tava še v popolni brezbriznosti za sodobno ocenjevanje sadjarstva in za umno obdelovanje sadnega drevja.

Nedavno je bilo v nekem kraju v bližini Ljubljane predavanje o nujnih spomladnih delih v sadovnjaku. Udeležba je bila prav lepa, ker je predavanje vestno poslušalo že 50 samih odraslih mož in gospodarjev. Po končanem predavanju vpraša predavatelj udeležence, kaj sodijo, koliko od njih bo storilo, kar je bilo pri predavanju pripočeno.

»Rajtam, da nobeden,« je odgovoril nekdo izmed poslušalcev.

Predavatelj je pred in po predavanju imel priliko, da si je ogledal nekaj sadnih vrtov. V svoje največje razočaranje ni videl na daleč okoli niti enega drevesa, ki bi bilo kolikortoliko negovano. V aprilu smo, pa je še vse drevje v mahu in lišajih, nikjer nobenega sledu, da bi se bil kdo lotil kakega drevesa.

Ce premišljujemo to, med našimi sadjarji še vedno prepogosto brezbriznost in preceenimo ogromno škodo, ki jo zaradi gole nezavednosti utrpí posameznik in celokupno narodno gospodarstvo, se moramo vprašati: zakaj tako, zakaj ne drugače? Zakaj po tolikem prizadevanju poklicanih činiteljev še vedno toliko starokopitnosti in malomarnosti?

Trije glavni vzroki so, ki ovirajo napredek v vsaki novi kulturi ali vpeljavi kakega novega načina obdelovanja: Pomanjkanje notranjega prepričanja o potrebi, pomanjkanje potrebnih sredstev in pomanjkanje potrebnega znanja.

Pri vsakem delu, ki ga hočemo vestno in temeljito opraviti, moramo imeti notranje trdno prepričanje, da je delo potrebno, da se bosta strošek in trud izplačala. Iz tega prepričanja se porodi trdna volja in odločnost

Ko je to doseženo, je glavna ovira odpravljena in delo se začne izvajati. Toda vprav tega prepričanja, trdne volje in odločnosti manjka še premnogim našim sadjarjem. Kar ne morejo verjeti, da bi pri vsakem zdravem in rodovitnem odraslem drevesu, ki ga imajo v svojem sadovnjaku, lahko imeli ne samo nekaj dinarčkov, ampak tudi nekaj »kovačev«, pa tudi po stotakih dobička, ako bi drevje obdelovali tako, kakor se jim iz skušnje priporoča. Ko bi imeli le količkan prepričanja, kakšno škodo jim delajo razni zajedalci in prepričanja, da je snaženje sadnega drevja, obdelava z raznimi škropivi, gnojenje itd. nujno potrebno, da si pridelek pomnožimo in njegovo kakovost izboljšamo, bi se gotovo vsaj polagoma jeli oprijemati sodobnih načinov obdelovanja. Toda tega prepričanja marsikje manjka in zaradi tega manjka vse drugo. Kako težko je speljati ljudi s starega, navajenega tira na novo pot, kako težko je vcepiti jim prepričanje, ki ga doslej niso imeli, to ve le tisti, ki ima dolga leta opraviti z vpeljavo novih kultur in novih načinov proizvodnje. Tu ne pomaga nobeno še tako prepričevalno dokazovanje. Tu je samo eno sredstvo, ki več zaleže nego vsa dokazovanja in dolgotrajna predavanja. Zgledov je treba, otipljivih zgledov in uspehov.

Opozarjamo torej vse, ki še niso prepričani, da je obdelovanje sadnega drevja, zlasti zatiranje škodljivcev, neogibno potrebno, da naj skrbno opazujejo ravnanje svojih bolj naprednih sosedov ali znancev in naj se o svojem času na lastne oči prepričajo o končnem uspehu, ki se bo pokazal v obliki obilnega in lepega pridelka in nazadnje v obliki izkupička iz tega pridelka. Ako takih zgledov ni v bližini, si jih je treba poiskati pač drugje: na razstavah, v nazornih sadovnjakih in na raznih tozadevnih prireditvah.

Druga huda ovira, ki tudi prepričanega sadjarja zadržuje od napredka, je pa pomanjkanje potrebnih pripomočkov pri obdelavi sadnega drevja. Seveda, kdor je trdno prepričan o potrebi in ima tudi trdno voljo, da se kako delo mora opraviti, naj velja kar hoče, ta že najde tudi sredstva, da se delo opravi, pa če gre izpočetka še tako težko.

Najboljši in skoraj edini pripomoček, da se premaga ta ovira, je organizacija. Imamo Sadjarsko in vrtnarsko društvo, ki šteje v banovini že 250 podružnic. In prva dolžnost podružnic je, da preskrbujejo svojim članom sredstva za zatiranje škodljivcev po zelo znižani ceni, izposojajo škropilnice, zidajo skupne sušilnice itd. Cimveč ima podružnica članov, temveč lahko stori, da se sadjarji lažje oprimejo sodobnih načinov pri obdelovanju sadnega drevja. Kako zanimanje narašča, nam kažejo zlasti nekatere bolj delavne podružnice. Ko so se ustanovile, so si kupile po eno škropilnico, danes jih imajo po 8 do 10, nahrbtnik, po eno ali dve prevoznici in že govore o majhni motorni. Kdor hoče torej napredovati, je nujno potrebno, da se po- briga, kje je v bližini podružnica SVD in se ji priključi.

Pa je potrebna še tretja reč, ako hočemo imeti res povoljne uspehe pri sodobnem obdelovanju sadnega drevja. To obdelovanje, zlasti kar se tiče varstva pred zajedalci, je

kolikor toliko zamotano in se je treba pravičnega ravnanja šele priučiti. Da se obdelava sadnega drevja vsaj po nekaterih krajih razmeroma počasi širi, je mnogokrat krivo površno in nepravilno ravnanje, ki ne le nič ne koristi, ampak povzroča večkrat veliko škodo. Je pa ta ovira taka, da se najlaže odpravi, ker imamo dovolj prilike, da se o teh delih temeljito poučimo, če se le hočemo. Ta predmet se obravnava na vseh shodih, na vseh predavanjih, praktično in teoretično na vseh tečajih. O njem se tudi mnogo piše, da ima vsak priliko se poučiti. Tudi v »Gosposdarju« smo obravnavali to vprašanje v šestih zaporednih člankih. Kdor jih je pazljivo in večkrat prebral, se je lahko za prvo potrebo toliko poučil, da bo z uspehom opravil vsaj najvažnejša dela. Še bolj natančno in podrobno so opisana sredstva in način uporabe v Priolovi knjigi »Škropljenje sadnega drevja«, ki se dobi pri Sadj. in vrtn. društvu v Ljubljani. Izvod stane 6 Din. H.

Čebelarstvo v aprilu

Kdor se je muzal našim navodilom in opominom, ki jih v »Domoljubu« ponavljamo od jeseni kar naprej, da morajo namreč biti čebelne družine z živežem dobro založene notri v pomlad, se je o letošnji veliki noči lahko prepričal, da smo imeli skozi in skozi prav. Sicer nam jih sušec vsako leto tako ne zagode, kakor nam jih je letos, vendar ima v naših krajih svoje muhe. Tudi april ni brez njih, saj je aprilsko vreme že v pregovoru. Če spet poudarimo, da je uspeh čebelarjenja v letošnjem letu odvisen od zadostnih zalog hrane v panjih, storimo to iz skrbi, da bi našim kmečkim čebelarjem prihranili razočaranje, ako njihove družine ne bodo mogle nikamor v svojem razvoju in bodo zastoj čakali rojev.

Letos se zaradi slabih vremenskih razmer čebele ne razvijajo ugodno. Posebno zadnji sneg je razvoj močno zavrl in se družinam presledek zaleganja dobro pozna. Toda če bo v aprilu vreme ugodno, če so matice v redu in družine ne prešibke, se bo zaostanek kmalu izravnal in bodo naši »kranjičarji« kmalu ogrevali.

Če je čebelar v marcu opravil vse, kar mu je bilo na tem mestu priporočeno in ima sedaj same dovolj močne družine z dobrimi maticami, nima zdaj pri čebelah posebnega dela. Celu priporočati je treba, naj ga nima. Posebno mladi čebelarji kaj radi dan za dnevno brskajo po panjih! Se že najde

kakšno delo, če drugega ne, ga pa žene radovednost, koliko ima že ta družina zalege in koliko ona. Zlasti pri panjih s premičnim notranjim ustrojem so te skušnjave zares velike. Toda vedeti je treba, da je v aprilu v dobi največjega razvoja družin prvo in najvažnejše čebelarjevo opravilo v tem, da svojo radovednost kroti in panje pri miru pusti. Splošno je znano, da poseganje nevede roke (naj mladi čebelarji ne zamerijo, če jih štejemo med nevede, saj so dostikrat nevede celo stari čebelarski veterani!) v čebelno gnezdo vedno kaj rado škodo rodi. Sedaj je ta škoda lahko prav posebno občutna. Že večkratno razburjanje čebel in matic je škodljivo, škodljivo je v tem času vsako zamenjavanje satnikov, ker se nezkušenemu čebelarju zelo rado primeri, posebno, če postanejo čebele sitne in je prisiljen, da naglici zmetati gnezdo skupaj; škodljivo je ohlajevanje panjev. Sedaj je toplota v panju najbolj dragocena, ker je po satovju polno zalege. Morda naši kmečki čebelarji ne vedo za pravilo, ki pravi, da je najboljši tisti čebelar, ki najmanj panje odpira in po njih brska, pa ima vseeno prvovrstno žival. To si velja zapomniti.

O rojenju bi bilo sedaj še prevred govoriti. To poglavje bomo prihranili za prve dni maja. Kdor bo pa že poprej iz kranjičev roje ogreval, je fant od fare in navodil itak ni potreben!

Zdaj pa še nekaj besed onim čebelarškim prijateljem, ki bi letos radi na novo začeli. Zastran panjev in drugih stvari, ki so potrebne za začetek, smo že zadnjič nekaj spregovorili. Zdaj se bo treba razgledati zaradi družin oziroma rojev. Najenostavneje pričneš čebelariti, če kupiš enega ali več kranjičev, ki obetajo, da bodo rojili. Na ta način se ti čebelarstvo že v prvem letu namnoži. Toda svariti moramo prav izrečno pred začetkom »na debelo«. Zmerom je nevarno, če se neuk človek loti česarkoli kar na veliko. Saj je žalostnih zgledov vse polno! Isto je s čebelorejo. V današnjih časih se zdi, da po kmetih ni ravno nevarno, da bi kdo na veliko začel, ker ni cvenka v žepu, vendar je treba svariti že pred nakupom prevelikega števila kranjičev, ki ne stanejo Bog ve koliko. Pravilno je, da na novo začneš z nekaj družinami, nič zato, če tudi z eno samo. S praktičnimi skušnjami, ki so desetkrat toliko vredne kakor vse strokovne knjige, naj počasi raste tudi obrat.

Pri nakupu družin ali rojev je treba prav posebno opozoriti na čistost pasme. O tem smo že govorili, pa se takšna stvar rada pozabi, čeprav je izredno velike važnosti. Odklanajte čebele, ki imajo prednje obročke na zadku rdeče ali vsaj rdečkaste. To je mešana pasma med našo kranjico, ki je čisto

siva, in med italijansko čebelo, ki ima rdečkasto barvo. Po pravici slovi naša kranjska čebela po vsem svetu kot najboljša v vseh ozirih in jo zaradi tega po svetu tudi radi kupujejo, le mi, ki jo imamo, se malo brigamo za njeno čisto pasmo. Italijanska čebela naše domače ne dosega po dobrih lastnostih, prav tako je ne dosega križanka, ki po navadi podeduje od italijanske krvi le slabe lastnosti, v prvi vrsti pa lastnost, ki je posebno začetnemu čebelarju najmanj dopadljiva: da je namreč huda.

Preden kupiš, se prepričaj, če so v tistem kraju čebele zdrave. O tem moraš poizvedeti pri zanesljivih čebelarjih iz tistega kraja. Panjiče varno prevažaj ali prenašaj! Ne enemu se je že primerilo, da je pripeljal domov zadušene čebele, ker jim ni pustil zadosti velike zamrežene odprtine, ali pa se mu je po slabih potih in zaradi slabega voza satovje polomilo in pod seboj družino pokopalo. Vedeti moraš, da je satovje, ki je močno zaleženo, zraven tega pa še zaneženo z medom, zelo težko; vsaka nepravilna kretanja s panjem lahko povzroči prelom satja in uničenje družine.

Čebelnjaka najbrž nimaš. Nič zato! Boš že našel primeren zaveten kraj, zavarovan pred dežjem. In to je dovolj. Družine dobro odeni in jih pusti tako notri do konca maja.

Lucerna — dobra krmska rastlina

Lucerna je krmska rastlina, ki nam da redno bogate pridelke. Tudi v hudi suši ne odpove tako hitro in donaša celo tedaj dobre in zadovoljive pridelke; zato pa se pridelovanje lucerne vedno dobro izplača.

Lucerna ali nemška detelja, kot jo imenujemo, traja na istih tleh šest do dvajset let. V toplih, sončnih legah in na rodovitnih tleh pa traja tudi delj časa.

Najbolje uspeva lucerna v taki zemlji, v kateri je spodnja plast prepustljiva, kjer zemlja ni mokra in močvirna in kjer je podtalna voda v zadostni globčini; visoko stoječe talne vode ne prenaša. Zemlja mora vsebovati mnogo apna. Tudi zemlja, kjer smo pravkar opustili vinograde, je za pridelovanje lucerne močno prikladna.

Zemljišče mora biti čisto, dobro in globoko zrahljano ter temeljito pognojeno. Nikdar ne smemo sejati lucerne v zanemarjeno njivsko zemljo. Še najbolj odgovarja lucerni taka njiva, na kateri je rastla prej kaka okopavina, kot n. pr. krompir. Za okopavine moramo zemljo vedno dobro obdelovati in

gnojiti. Ko okopavine spravimo, se nahaja zemljišče v zelo dobrem stanju in je za setev lucerne povsem prikladno.

Lucerni moramo zadostno gnojiti. Gnojenje z dušikovimi gnojili lucerni ni potrebno, ker spada lucerna med one rastline, ki sprejemajo po svojih bakterijah v gomoljških in koreninah čisti zračni dušik. Tako nam zbere lucerna še več dušika, kakor pa ga sama potrebuje. S tem nabranim dušikom se okoristijo one rastline, ki jih sejemo in pridelujemo za lucerno. Nuditi pa ji moramo zadostno količino apna, fosforove kisline in kalija. Zlasti apno je za povoljno uspevanje lucerne neobhodno potrebno. Če primanjkuje zemljišču apna, ga moramo spraviti v zemljo in to na založbo, še takrat ko pridelujemo na njem okopavine, da ima apno dovolj časa preiti tudi v globokejšo zemeljske plasti, ki so za rast lucerne najbolj važne. Njene korenine segajo 1 do 5 m globoko, ki lahko za časa suše črpajo potrebno vlagó iz spodnjih globokih zemeljskih plasti.

Ze pred setvijo gnojimo lucerni s Thomasovo žlindro, lahko pa tudi s superfosfatom ali pa kostno moko. Najbolje pa učinkuje seveda Thomasova žlindra, ker vsebuje precejšnje količine apna. Ker sejemo lucerno redno in pravilno le s okopavinami, ki odzamejo kakor znano zemlji velike količine kalija, ji moramo zadostno gnojiti s 40 odstotno kalijevo soljo. Kalijevo sol in superfosfat lahko medsebojno pomešamo in skupno trosimo ob mirnem vremenu. Gnojila, zlasti kalijevo sol, moramo pred uporabo drobno razdrobiti in nato po celi površini enakomerno trositi, tako da so gnojila po celi njivi enakomerno razdeljena.

Na en hektar računamo 200 do 300 kg 40 odstotne kalijeve soli in pa 300 do 350 kg superfosfata ali pa Thomasove žindre. Gnojenje z kalijevimi gnojili na založbo bi bilo negospodarsko in zato je najbolje, da gnojimo lucerni vsako leto s kalijevo soljo in sicer zgodaj spomladi. Od količine vsakoletnega pridelka lucerne je odvisno, kakšne množine umetnih gnojil naj trosimo. Čim več rastlinskih krmilnih snovi odzamejo pridelki vsako leto, tem več jih moramo zopet redno vrniti vsako leto, da nam ostane pridelek na isti višini. Ako redno temeljito ne gnojimo, potem se zemlja prav kmalu izčrpa in višina pridelka začne prav znatno padati.

V zadostno pognojeno in dobro pripravljeno zemljo posejemo lucerno šele tedaj, ko se je zemlja že enkrat zadosti ogrela in ko se ni več bati slane. Lucerno sejemo samo zase ali pa med žito, kot vse druge detelje. Samo zase sejemo lucerno tedaj, če je zemlja dovolj čista; ako pa zemljišče ni dovolj čisto in se je bati, da bi plevel mladim rastlinam škodoval, potem jo sejemo med oves ali ječmen. Te rastline, med katere sejemo lucerno, imenujemo zaščitne rastline. Pokositi jih moramo pravočasno in še zelene, ker bi se sicer mlade rastline zaradi pomanjkanja svetlobe in zraka med njimi zadušile. Za en hektar potrebujemo približno 26—30 kg lucerninega semena, katero mora biti prvovrstno in dobro očiščeno. Vedno je bolje, da sejemo bolj gosto, kot pa preveč redko.

Za časa rasti moramo lucerno redno oskrbovati. Zgodaj spomladi, če je mogoče pa že v jeseni, moramo starejše lucernišče pred gnojenjem pobranati s travniško brano. Brananje je neobhodno potrebno in koristno; s pomočjo brananja uničimo plevel, zrahljamo tla in pripomoremo do tega, da se tla bolje prezračijo. S tem, da ima zrak dostop v zemljo, razne zemeljske bakterije

mного živahneje delujejo, rastlinske hranilne snovi v zemlji se v večji meri razkrajajo, kot pa sicer in so tako rastlinskim koreninam hitro dostopne. Lucernišču ne moremo z brananjem prav nič škodovati; lucerna korenini s svojimi globokimi in močnimi koreninami že trdno v zemlji.

Največjo hranilno vrednost ima lucerna tedaj, dokler je še zelena, in sicer takoj, ko prične cveteti. Cvetje je vijoličastomodre barve. Seno lucerne nima enake hranilne vrednosti, kakor pa jo ima zelena lucerna. Čim večkrat lucerno kosimo, tem večje in boljše pridelke nam da. V toplih legah, zlasti v vinorodnih krajih bi prav lahko pridelovali lucerno za seme. Povprečno pridelamo na en hektar 350 do 850 kg semena.

Lucerna je izborno krmilo za mlečne krave, prav tako pa tudi za mlado govedo. Pravočasno pokošena, dobro posušena in pospravljena lucerna vsebuje 10 do 12 odstotkov beljakovin. Zelena lucerna pa je zelo pripravna za pitanje živali.

V lucerninem senu je najmanj za petino več beljakovin kakor v dobrem travniškem senu, ne glede na to, da nam lucerna med vsemi krmiskimi rastlinami najceneje proizvaja beljakovine. S krmljenjem lucerninega sena, ki ga mešamo pozimi s količkaj dobrim travniškim senom, dosežemo pri mlečnih kravah precejšnjo mlečnost tudi brez vsakih močnih krmil.

Lucerna nam nudi mnogo koristi. Živini služi kot prvovrstna hrana. Ker ji ni treba gnojiti s hlevskim gnojem, ga s tem prihranimo in s pridom uporabimo za polje in travnike, katerim je tako zelo potreben. V spodnjih plasteh izrahlja zemljo in jo obogati z dušikom; obenem pa uniči plevel.

Zaradi vseh navedenih koristi, ki nam jih nudi lucerna, bi jo morali gojiti povsod, kjer so za njeno pridelovanje ugodne razmere.

C.

Ohrani jetra in varuje boleznj. Stolci na debelo 45 gr galganta, 2 gr limonine lupine, 40 gr belega kandisa, 30 gr kolmeža, 30 gr poprove mete, žajbeljna, 10 gr korenčka, 2 gr žbic, 2 gr muškata, 60 gr rozin, 20 gr koruze in 6 gramov alojinega lesa. Vlij na to toliko žganja, da bo gostljato, kakor tekoči med, in postavi na toplo za teden dni. Precedi skozi klobučevino in jemlji po 5—10 kapljic na vodi — enkrat ali dvakrat na dan.

Če ti ne gre jed. Stolci v prah pest jagneža, pest vrtničinih listkov, za pest bele notranje limonine lupine in pest zgornje pomarančine lupine. Jemlji po kosilu žličko tega prahu na vinu.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

Pogrinjanje mize

Snažno, točno in okusno pripravljena miza mnogo vpliva na razpoloženje in tek gostov, čeprav so to morda sami domači. Zato ne bodimo pri pripravljanju mize preveč malomarni in površni. Če ne utegnemo drugega, mizo vsaj čisto pobrišimo in postavimo nanjo vso potrebno posodo in orodje, da ni treba posameznikom med obedom vstajati od mize in hoditi iskat nož ali vilice. Ličnejša in vabljejša pa je preprosta lesena miza, če jo pogrnemo s snažnim prtom in postavimo nanjo tudi skromen šopek. Kadar pa imamo več časa, n. pr. ob nedeljah, večjih praznikih in slavnostnih prilikah v družini, tedaj mizo skrbno in lepo pogrnimo ter razdelimo po njej tudi boljše posodo, ki jo morda hranimo samo za take prilike. Takrat je treba seveda vedeti, kam naj položimo posamezne predmete, da so priročno pripravljene. Natančnost v tem oziru naredi vedno dober vtis in da sklepati tudi na dobro pripravljen obed.

Preden pričnemo s pogrinjanjem, mora biti ves prostor lepo pospravljen, miza pa mora stati trdno, da se ne maje. Prt pogrnemo gladko na mizo, da je prava stran na vrhu, srednja guba na venkaj zgubana in ravno sredi mize. Prt naj ne visi več kot za dve tretjini mize čez rob. Vogale prta lahko lepo zgubamo in te gube nevidno pripenemo. Preden začnemo polagati krožnike, malo preračunajmo, ali bo za vse dovolj prostora. Vsaka oseba potrebuje namreč pri mizi 60—70 cm prostora, sicer sede gostje pretesno in se ne morejo prosto gibati. Za vsako osebo položimo najprej plitev krožnik in sicer za dva prsta navznotraj od miznega roba. Vsi krožniki naj bodo enako oddaljeni drug od drugega in nobeden ne sme priti ravno nad nogo mize. Na plitve krožnike, s katerimi smo prav za prav zaznamovali prostore posameznih oseb, položimo še globoke. Desno od krožnika denemo potem povsod nož, z ostrino proti krožniku, ravno tako dva prsta od miznega roba. Žlico položimo poleg noža na desno. Levo od krožnika položimo vilice z ostmi na kvišku. Mali pribor pa leži počez nad krožnikom in sicer najprej nožek z ročajem na desno, vilice z ročajem na levo in žlička zopet z ročajem na desno. Desno zgoraj nad veliko žlico postavimo kozarec za vodo, levo pa krožnik za

solato ali kompot. Končno položimo še prtič levo od krožnika ali na krožnik. Na mizo spada še posodica za sol ter košarica z narezanim kruhom. Vrč za vodo napolnimo šele tik pred kosilom, da ostane voda sveža. Če hočemo postreči tudi z vinom, ne smemo pozabiti pripraviti tudi kozarec za vino.

Š. H.

KUHINJA

Palmesi. V skledi mešam 12 dkg surovega masla, tri rumenjake, 12 dkg sladkorja, 12 dkg moke in 12 in pol dkg kakava. To mešam pol ure. Potem pridenem trd sneg iz treh beljakov. Pekačo namažem z maslom in zravnam testo za prst na debelo po njej. V precej vroči pečici pečem jed pol ure. Pečenje stresam na desko, da se shladi. Ko je pečenje shlajeno, ga polijem z rumovim ledom.

Rumov led. V lončku mešam 15 dkg presejanega sladkorja z dvema žličkama ruma in žlico mlačne vode. Ko je led do gladkega vmešan, ga zlijem po pečenju in z nožem enakomerno zravnam. Površino ledu pomažem z mlačno vodo. Pečenje denem za toliko v pečico, da se led strdi. Pečeno testo narežem z obliko polumeseca. Ako pa hočem, narežem lahko različne oblike, kakor krofe, zvezdice, srčke ali kaj drugega. Ako ohlajeno pečenje spravim na suh prostor, traja prav dolgo. Na vlažnem prostoru bi se led zmehčal.

Ocvrti krompirjevi zrezki. Krompir olupim, operem in skuham v slani vodi. Kuhana odcedim, stlačim, mu primešam žlico ali dve kisle smetane in košček surovega masla. Potem stresem krompir na desko, naredim na sredo jamico in v jamico ubijem eno ali dve jajci in pridenem toliko moke, da lahko oblikujem zrezke. Zrezke napravim tako, da testo z žlico zajemam in na dlani povaljam, na nastanejo za prst debeli okrogli delci. Te delce namočim v jajcu, osušim z drobtinicami in ocvrem na masti. Dam jih kot prikuho k mesu ali pečenki, ali pa kot samostojno jed s solato, špinačo, surovim maslom ali zabeljeno karfijolo. Karfijolo dam na sredo krožnika, krog nje pa razvrstim krompirjeve zrezke.

Nadevana jajca. Tri jajca skuham v trdo. Jajca so kuhana v dobrih desetih minutah. Kuhana jajca denem za nekaj minut v mrzlo vodo, da se lahko olupijo. Olupljena jajca

prerežem čez polovico in jim izdolbem rumenjake. Rumenjake denem v skledo, jim pridenem za oreh surovega masla, ščep popra, nekaj zrn strte soli, malo zelenega petršilja ali malo sesekljanega drobnjaka, žlico sladke smetane, žlico parmezan sira in žlico gorčice. Te snovi prav dobro zmešam in z mešanico napolnim izdolbene jajčne beljake. Površino nadeva potresem prav natanko z drobtinicami. Na vrh dam lahko prav tanko odrezo surovega masla ali košček sardelice. Nadevana jajca dam s špinačo ali z zabeljeno karfijolo na mizo.

Svinjsko meso s paradižnikom. Svinjsko meso zrežem na kose kakor za golaž. Koščke posolim in povaljam v moki. Potem stresem koščke v razbeljeno mast. V masti sem zarumenila nekaj koščkov čebule. Ko meso zarumeni, pridenem žlico vkuhanih paradižnikov, štiri pesti opranega riža, ki ga malo osolim in zalijem z juho ali kropom v toliko, da je riž pokrit z vodo. Kozico pokrijem in pražim meso petnajst do dvajset minut.

DOMAČA LEKARNA

Beračevo zdravilo za udnico. V 5 litrov vode stresi klobuk mravljinčnih jajc, klobuk bezgovega luba in klobuk mladega brezinega listja, prekuhaj dobro in zlij v kad ali kopanjo, prilij, kolikor je potreba gorke vode in koplji bolnika v tako gorki vodi, kolikor more zdržati. Preden gre bolnik iz kopeli, ga oblij z mrzlo vodo, zavij nagloma v koc in deni v posteljo; odeni ga dobro, da se spoti. Prepoteno perilo vrži v vodo. Če trpijo samo noge, si koplješ lahko samo noge, vendar je treba ogrniti ves život. Bolnik ne sme vživati ne alkohola, ne mesa. Jabolčni mošt pa je zdravilen. Žimnata postelj ni za to bolezen. Ovsena slama, mah ali praproč vlečejo bolezen nase, če leži bolnik na njih. Za utiranje bolečih udov vlij v globoko steklenico nekaj žlic medu, zamaši jo in zakoplji do grla v mravljišče. Ko bo do vrha polna mravelj, nalij nanje žganja in postavi za 8 dni na sonce.

Za krvne bolezni uživaj pomladi vsak dan za predjužnik in malico kos rženega kruha in na njem dosti na drobno razrezanega bareča, črnača, žajbeljna, drobnjaka, kislice, pehtrana in kreše. Bledičnim pomaga tudi uživanje čemaževe juhe.

Bolezen sem prehodila, se pohvali marsikatera gospodinja. Res pomaga ob prvem napadu influence, nahoda, trganja, živčnega glavobola omrtvelosti, tesnobe in napenjanja, če korakamo hitro po cesti v svežem zraku. Tako pomaga tudi sprememba zraka. V svetovni vojni so izgubili vojaki nalezljive bolezni, ko so zapustili kraj. Mlad vo-

jak je odšel od doma s hudim kašljem peljal se je v odprtem vozu v najhujši zimi v Galicijo, pa ga je pustil kašelj ko je bil drugi dan na potu. Ni pa vselej dobro, če greš bolan iz hiše ali če se siliš z delom, da bi zmagal bolezen. Če imaš hudo vročino, te bode, bolečine v ledvicah ali v trebuhu, če boli glava neznošno, ali če te trese mrz, se dviguje želodec, tedaj je treba v posteljo in poklicati zdravnika, da se kaj ne zamudi.

Žitno žganje bo posebno dobro, če ga zakoplješ za nekaj let v prst. Steklenico zavij najprej v slamo. Če ni drugega prostora, zakoplješ lahko v kak čeber in postaviš v klet. To žganje vživaj in utiraj za trganje in ščipanje.

Kmetijski nasveti

Kaj vpliva na toščobo v mleku in od česa je odvisna? Vzroki, od katerih je odvisna množina toščbe v mleku, so zelo različni. Znano je, da proizvaja ena krava bolj tolsto, druga pa manj tolsto mleko, čeprav sta obe iste pasme, v istem hlevu in pri enaki krmi. Toščobnost mleka je posebnost posamezne živali. Krava je že podedovala večjo ali manjšo sposobnost donošati bolj ali manj tolsto mleko. Ker je ta sposobnost podedljiva, je treba odbirati teleta za nadaljnjo rejo pred vsem od takih krav, ki dajejo največ in obenem pa tudi dovolj tolsto mleko. Dalje je odvisna toščobnost mleka od dobe, ki je potekala od zadnje otelitve v poštev prihajajočih krav. Mlečno krav tem bolj pojema, čim več časa poteče po otelitvi; glede toščbe pa opazujemo, da toščobnost mleka polagoma narašča in je tik pred presušenjem krav najvišja. Ako mlečne živali nezadostno krmimo, ako ne dobijo dovolj redilnih snovi v pokladani jim krmi, se prav lahko zniža mlečna toščobnost, ki pa se tudi ne more zvišati preko svoje podedovane najvišje meje še s tako dobrim krmiljenjem. So pa tudi krmlila, ki lahko znižajo toščbo v mleku pod podedovano najvišjo mejo neglede na to, da dobiva žival v pokladani krmi vse redilne snovi v zadostni količini. Takšno krmilo je pred vsem kislo seno ali pa zelena krma iz kisljih travnikov in pa paša na kisljih pašnikih. Neugodno vpliva na mlečno toščbo tudi vsak prehitel prehod od ene krme na drugo. Bolj pogosto nego kaj drugega pa lahko povzroča molzenje, da je toščba v mleku neenakomerna. Znano je, da je v prvih curkih pomolzenega mleka najmanj, a v zadnjih pa največ toščbe. Ob začetku molzenja pomolzeno mleko ima večkrat le dva odstotka toščbe, nazadnje pomolzeno pa včasih tudi do sedem odstotka toščbe. To je dokaz, kako važno je, da vsako kravo vedno čisto pomolzemo. Toščobnost mleka je odvisna tudi od časa, ob katerem molzemo.

GOSPODARSKE VESTI

DENAR

g Denar. Skupni devizni promet na ljubljanski borzi je znašal v preteklem tednu 6 milijonov 90.000 Din v primeri s 6 milijonov 116.000 Din v prejšnjem tednu. Za razne tuje valute so plačevale banke sledeče zneske: češka krona 1.52 Din, italijanska lira 2.16, francoski frank 2.16, avstrijski šiling 8.55, švicarski frank 10.90, holandski goldinar 26.—, kanadski dolar 47.35, ameriški dolar 47.85, angleški funt 235 Din.

ŽIVINA

g Živinski sejem v Ljubljani 7. aprila. Dagon na zadnji živinski sejem je bil precej velik, kajti prignanih je bilo skupno 791 glav živine in sicer: 46 volov, 43 krav, 16 telet, 37 pitanih prašičev, 472 prašičkov za rejo. Cene živine so bile sledeče: voli prve prodanih je bilo skupno 431 komadov živine in sicer: 24 volov, 17 krav 12 telet, 8 pitanih prašičev, 310 prašičkov za rejo in 60 konj, od tega 23 klavnih konj za Dunaj. — Živahna kupčija se je razvila s prašički za rejo. Cene živine so bile sledeče: voli prve vrste 4.75—5.25 Din, voli II. vrste 4—4.50 Din, voli III. vrste 3.25—3.75 Din za kilogram žive teže; krave debele 3.25—4 Din, krave klobasarice 2—3 Din, teleta 6.50 do 7.50 Din, prašiči 5.50—7 Din za kilogram žive teže; prašičke za rejo so prodajali po 140—230 Din za komad.

g Mesečni živinski sejem v Novem mestu 5. aprila. Dagon na ta sejem je bil slab, to pa zaradi tega, ker bodo prihodnje dni sejmí v okolici. Na sejem so prignali 320 glav goveje živine in okoli 400 komadov prašičev; konj na sejmu ni bilo. Cene prašičev so se dvignile in so bile sledeče: mladi prašiči 6 tednov stari 220—250 Din par, 8—10 tednov stari 300—350 Din par. Prašiči špeharji 9 Din, prašiči pršutarji 7 Din za 1 kg žive teže. — Cene goveje živine so bile sledeče: voli I. vrste 5.50 Din, voli II. vrste 4.50 Din, voli III. vrste 4 Din za 1 kg žive teže; telice I. vrste 4.25 Din, telice II. vrste 3.75 Din, telice III. vrste 3 Din za 1 kg žive teže; krave I. vrste 4 Din, krave II. vrste 3 Din, krave III. vrste 2 Din za 1 kg žive teže.

g Živinski sejem v Kranju 5. aprila. Cene goveje živine na tem sejmu so bile sledeče: voli I. vrste 5.50 Din, voli II. vrste 5 Din, voli III. vrste 4.50 Din za 1 kg žive teže; telice I. vrste 5.50 Din, telice II. vrste 5 Din,

telice III. vrste 4.50 Din za 1 kg žive teže; krave I. vrste 5 Din, krave II. vrste 4.50 Din, krave III. vrste 3.75 Din za 1 kg žive teže; teleta I. vrste 7 Din, teleta II. vrste 6 Din za 1 kg teže; prašiči špeharji 8.50 Din, prašiči pršutarji 7.50 Din za 1 kg žive teže. — Cena telet prve vrste je padla od zadnjega sejma za 1 Din, cena telet II. vrste pa za 1.50 Din pri kilogramu; cene ostale goveje živine in prašičev pa so ostale v glavnem neizpremenjene.

g Živinski sejem v Ptuj 7. aprila. Cene živine so bile sledeče: Voli 3.50—5 Din, krave 2—3.75 Din, biki 3—4 Din, junci 3.25 do 3.80 Din, telice 3.25—4.30 Din za 1 kg žive teže. Konje so prodajali po 1200 do 4000 Din komad, žrebeta pa po 1000—2800 Din komad. — Cene prašičev so bile sledeče: 6 do 12 tednov stari 70—120 Din komad, prašiči pršutarji 6—6.50 Din za 1 kg žive teže; debele svinje 7—7.25 Din, plemenske pa 5.75 do 6 Din za 1 kg žive teže.

RAZNO

g Kultura sladkorne pese. V kampanji 1936-37 je bilo posajenih s sladkorno peso v naši državi 25.772 ha, letos pa samo 16.000 hektarjev. V Evropi, brez sovjetske Rusije, je znašal posad leta 1935-36 1.738.000 ha, 1936-37 pa samo 1.607.051 hektarjev; torej se je povečal za 131.549 hektarjev.

g Češkoslovaška izvažala pšenico v Anglijo. Od lanske letine pšenice je izvozila Češkoslovaška do 1. aprila 16.782 vagonov pšenice. Računajo, da bo skupno izvoženih 23.000 vagonov. Sedaj se pogajajo z Angleži za nakup 2000 vagonov pšenice.

ga Zgaga je tisti neprijetni občutek, ko je po jedi kakor da bi te žgalo iz želodca navzgor. Zgaga je večinoma družica prehlajenega želodca. Praški niso na mestu, ker potolažijo sicer za hip nevedčnost, pa ne pozdravijo želodca. So ljudje, ki uživajo po svaki jedi sodo. Takega bolnika je svaril zdravnik: »Vaš želodec je razjeden kakor lužnik, ki ga izje pepel.« Bolnik je užival naprej sodo in umrl vsled raka v želodcu. Kadar imrš zgago, se ogiblji kajenja, mastnega mesa, rib, sladkega zelja in kolerabe. Uživaj mesno juho z rižem, ovseno in ječmenovo juho, zmečkan krompir, špinačo, kislo zelje z oljem in dva dni star, dobro prepečen, lahek kruh. Pred jedjo izpij čašo mlačne vode, po jedi par žlic kuhane vina s pelinom. Zjutraj in zvečer čaj, tavžentrože ali pelina. Požirek tavžentrože olajša nagloma bolečine.

PRAVNI NASVETI

Doma napravljena pogodba. A. S. L. Če se je mati dogovorila s sinom, da mu dovoli napravo zidane sobe, da mu prepusti souporabo kuhinje, polovico vrta, dve parceli, dve kravi, sin se je pa zavezal, da bo plačeval davke, zavarovalnino in biro in da bo v boleznih nad materi oskrbo in postržbo, potem je to veljavno sklenjena pogodba in za oba dela obvezna. Če bi tako pogodbo pismeno napravili jo morate dati davkarji na vpogled radi odmere pristojbin.

Izdelovalec mila. F. B. Izdelovanje mila je rokodelski obrt. Obrnite se na obče upr. oblastvo I. stopnje, ki je obrtno oblastvo.

Dolg za nakup volov. M. J. Leta 1931 ste kmetu prodali par volov. Kupnine vam ni plačal. Sedaj se izgovarja z zaščito in vam ničesar ne plača. Vprašate, če dolžnik tudi za ta dolg uživa zaščito in če vam je dolžan vrniti celo glavnico. Kako je treba postopati, da pridete do svojega denarja? — Če je dolžnik kmet po uredbi o likvidaciji kmetaskih dolgov, uživa za navedeni dolg zaščito. Vendar se dolžna glavnica ne zniža za polovico, ker je to dolg iz nakupa blaga. Dolžnik vam je dolžan odplačati glavnico brez znižbe v 12 letih v enakih letnih obrokih, začeniši z dnem 1. novembrom 1936. Za take dolgove ne tebejo obresti. Dolžniku morate poslati po predpisu »pravilnika o zamenj dolžnikih listin z novimi obveznicami« obračun in obveznico v podpis. Te listine je treba poslati v dveh izvodih potom občinske uprave, ki je pristojna za dolžnika.

Grdo ravnanje s vajencem. R. Mojster zelo grdo ravna z vajencem. Pretepa ga in mu ne dovoli dovolj počitka. Večkrat mu grozi, da ga bo odslovil. Kaj predpisuje postava za take primere? Ali bo mogel vajenec nadaljevati učenje pri drugem mojstru? — Če mojster trajno sirovo ravna z učenecem, sme učenec ali njegov zakoniti zastopnik ali varuh s 14-dnevno odpovedjo razrditi pogodbeno razmerje. V tem primeru sme učenec zahtevati odškodnino od službodajalca. Prestanek ali razveza pogodbe se mora takoj prijaviti pristojni prisilni združbi ali občini, pri kateri se je sklenila. Če ima učenec varuha, je treba prijaviti prestanek pogodbe tudi varuškemu oblastvu. Če se razveže učno razmerje predčasno brez učenčeve krivde, mora prisilna združba, pri kateri se je pogodba sklenila in registrirala, na zahtevo učenčeve ali njegovega zakonitega zastopnika poskrbeti za to, da se nadaljuje učenje pri drugem službodajalcu. — Po zakonu je predpisano, da mora najpozneje v 8 dneh po sprejemu učenca obrtnik z učenecem, če je polnoleten, drugače z njegovim zakonitim zastopnikom skleniti učno pogodbo. Če obrtnik tega ne stori, ga upravná oblast kaznuje. — Ako še nimate pogodbe, jo čimprej sklenite.

Plačilo dolga za prijatelja. F. B. Vaš prijatelj je imel dolg iz leta 1930. Leta 1933 pa ste na njegovo prošnjo vi plačali dolg njegovemu dolžniku ter je prijatelj postal vaš dolžnik. Rad bi vedeli, če napram vam uživa zaščito. — Dolg, ki je nastal leta 1933 napram vam, je vsekakor nov dolg in dolžnik glede tega dolga ne uživa zaščite.

Če ima upnik manjše posestvo kakor dolžnik. I. P. Upnik, ki ima manjše posestvo kakor vi, njegov dolžnik, zahteva takojšnje plačilo dolga in vam preti z advokatom. Dolg ste prevzeli s posestvom od očeta. Ali je res treba dolg takoj plačati. — Če ste posestvo z dolgom, ki je nastal pred 20. aprilom 1932 podedovali po očetu, ki je bil zaščiten, uživajte zaščito le tedaj, če ste tudi kmet po uredbi o likvidaciji dolgov. Niste pa zaščiteni, če ste v boljšem gmojnem položaju, kakor vaš upnik. Ob sporu odloči vaše okrajno sodišče.

Skrajšan rok. G. A. Ker je vaš starejši brat odslužil le skrajšan rok, pripada vam popolni rok vojaške službe.

Dolg iz nakupa blaga in obresti. R. P. M. Vprašate, če se smejo obresti od zaščitenega dolga, ki izvira iz nakupa blaga, vsako leto pripisovati k glavnici in če se sme nato tako povečana glavnica dalje obrestovati. — Ne. Za dolgove iz nakupa blaga, ki jih mora dolžnik odplačati brez znižbe v 12 letih v enakih letnih obrokih, se ne smejo zahtevati nobene obresti.

Obresti od obresti. R. P. Radi bi vedeli, če ima trgovec pravico, da pogojene obresti vsako leto pripisuje k glavnici (nezaščiten dolg) in če sme nato od tako povišane glavnice zopet zahtevati obresti, ter jih konec leta zopet pripisati itd. — Tako postopanje ni dopustno brez izrecnega dogovora. To bi pomenilo obrestovanje obresti, ki je dovoljeno samo ako se upnik in dolžnik izrecno dogovorita, ali če se zapadle obresti iztožijo in to od dneva dostavitve tožbe dalje.

Zakon z državnim upokojencem in pokojnina. T. M. Vprašujete, če bo žena, ki se poroči z državnim upokojencem, v primeru njegove smrti dobivala pokojnino. — Ako upokojenec vsaj 5 let plačuje v uradniški pokojninski fond in umre kot vplačevalec tega fonda, bo žena prejemala rodbinsko pokojnino, čeprav se poroči.

Trošarina. J. M. Vprašajte pri oddelku finančne kontrole.

Poprava poti. B. Če je pot, ki bi jo radi popravili, občinska cesta drugega reda, naj popravo odredi občina. Take ceste se popravljajo s prispevki davčnih zavezancev, le v onih krajih, ki so jim te ceste poglavito namenjene. Porazdelitev prispevkov določa občinski odbor po neposrednemu davku zavezancev. Če pa je pot zasebna last, jo popravite lastniki, odnosno solastniki sami.